

УЧЕШЋЕ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ У ПРОЦЕСУ ПЛАНИРАЊА И ПРЕГЛЕДА И КОНЦЕПТУ ОПЕРАТИВНИХ СПОСОБНОСТИ

Потпуковник Срђан Главоњић*

Након приступања Републике Србије Партнерству за мир, Војска Србије започела је активности на успостављању и проширивању сарадње са партнерским државама и међународним организацијама. Примарни механизми сарадње Војске Србије са НАТО-ом су Процес планирања и прегледа и Концепт оперативних способности. Учешћем у наведеним механизмима Војска Србије је првенствено унапредила своје оперативне способности, али и идентификовала одређене лекције које омогућавају делотворније ангажовање у наставку сарадње са НАТО-ом.

* Аутор ради у Управи за планирање и развој (Ј-5) ГШ ВС

Република Србија позвана је да приступи Партнерству за мир на самиту НАТО-а у Риги 29. новембра 2006. године. У складу са тим позивом и одлуком Владе Републике Србије, председник Републике Србије потписао је Оквирни документ 14. децембра 2006. у Бриселу, чиме је Србија и формално постала учесница Програма „Партнерство за мир”. Истовремено, у Презентационом документу о циљевима Републике Србије у Партнерству за мир јасно је истакнуто да ће учешће Републике Србије у Програму „Партнерство за мир” бити у складу са економским, финансијским, људским, материјалним и осталим могућностима.

У складу са прокламованим политичким циљевима Републике Србије о прихватању и примени правних тековина Европске уније и учешћу у Програму „Партнерство за мир”, Република Србија исказала је нам еру да унапреди способности Војске Србије ради обезбеђења сопствене и регионалне безбедности и учешћа у мултинационалним операцијама под окриљем, првенствено, Уједињених нација и Европске уније. Овакав правац даљег развоја захтева да Војска Србије

буде поуздан и препознат партнер у обезбеђивању мира у региону и подручјима од интереса за Републику Србију.

Снимис: Даримир Банда

Након приступања Републике Србије Програму „Партнерство за мир” идентификовани су одређени механизми сарадње који, у највећој мери, могу допринети развоју потребних способности Војске Србије за извршавање додељених мисија и задатака. Од посебног значаја су механизми сарадње попут Процеса планирања и прегледа и Концепта оперативних способности – евалуација и извештавање, који су намењени пружању помоћи у реформи система одбране, планирању развоја снага и изградњи потребних способности кроз сарадњу са партнерским државама и организацијама.

Све активности Војске Србије, па тако и активности међународне војне сарадње, усмерене су на изградњу и унапређење оперативних способности Војске Србије. Оперативне способности представљају могућност Војске Србије или њених делова да у предвиђеном времену и под одређеним стандардима и условима остварују жељене оперативне ефекте комбинацијом снага, средстава и начина извршења задатака.¹

У процесу достизања жељених или потребних способности неопходно је размотрити и могућности

¹ Доктрина Војске Србије, 2010, стр. 17.

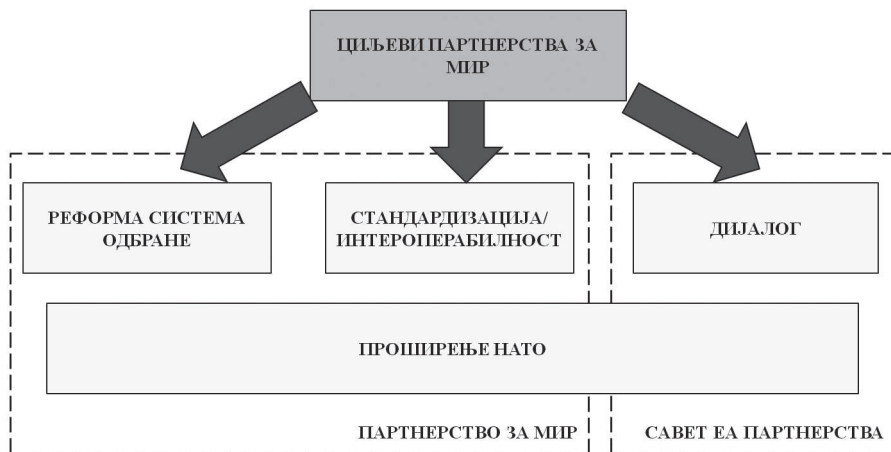
развоја способности преко одређених механизма Партнерства за мир. Фокус активности у том делу усмерен је на повећање степена интероперабилности снага. Првенствено се реализују активности које се односе на повећање интероперабилности снага намењених за ангажовање у мултинационалним операцијама, али и активности које се односе на опште подизање нивоа интероперабилности у складу са циљевима дефинисаним у стратешким документима развоја.

Војска Србије се од 2007. године ангажује у наведеним механизмима сарадње између Републике Србије и Северноатлантског савеза. Досадашње ангажовање Војске Србије у Програму „Партнерство за мир” резултовало је низом позитивних, али и делом негативних искустава. Изграђене су одређене способности које су биле неопходне за извршавање додељених мисија и задатака, првенствено у развоју способности за учешће у мултинационалним операцијама. Идентификоване су и одређене лекције које ће омогућити знатно делотворније будуће ангажовање Војске Србије у наведеним механизмима сарадње.

ПРОЦЕС ПЛАНИРАЊА И ПРЕГЛЕДА

Крај хладног рата уједно је означио и крај дотадашњег геополитичког односа снага који се огледао у односу Северноатлантског савеза, под вођством Сједињених Америчких Држава, и Варшавског уговора, под вођством СССР-а. Наведене промене знатно су унапредиле могућност достизања циљева Северноатлантског савеза политичким средствима. Реагујући на насталу ситуацију Северноатлантски савез је на самиту у Лондону 1991. године упутио позив владама држава бившег Варшавског уговора за успостављање редовних дипломатских односа и одговарајућих процеса сарадње. На тим основама крајем 1991. године основан је Савет за северноатлантску сарадњу.

У почетном периоду функционисања Савета за северноатлантску сарадњу уочено је да недостају одговарајући практични облици војне сарадње, као и могућност прилагођавања сарадње свакој појединачној држави учесници. У складу са тим закључцима 1994. године, на самиту у Бриселу покренут је Програм „Партнерство за мир”. С временом су циљеви Партнерства за мир ширили оквире сарадње, при чему је могуће идентификовати општи циљ – проширење Северноатлантског савеза, и посебне циљеве – реформа система одбране и стандардизација уз повећање степена интероперабилности (слика 1).

Слика 1. Циљеви Партнерства за мир

Према доступним публикацијама улога Партнерства за мир и Северноатлантског савеза у реформи сектора безбедности државе партнера ограничена је на организацију и способности војске и одбране, органа полиције са војним статусом и обавештајних и безбедносних служби.² Стандардизацијом се достиже, одржава и унапређује интероперабилност између снага савезника, НАТО-а или партнера, подизањем нивоа ефикасности у употреби расположивих ресурса, као и јачањем одбрамбених способности Савеза и побољшањем његове оперативне ефикасности и ефективности. Нивои стандардизације су: компатибилност, заменљивост, заједништво. Интероперабилност се дефинише као способност заједничког деловања Северноатлантског савеза, држава партнера и других држава током извршења додељених мисија и задатака. Основни објекти дотизања интероперабилности су:

- процедуре и поступци,
- борбена техника,
- телекомуникациони системи и системи командовања и руковођења,
- логистика и
- терминологија.

Процес планирања и прегледа (енг. Planning and Review Process – PARP)

² ISAC фонд, *Водич кроз Партнерство за мир*, стр. 63.

представља кључни механизам Програма „Партнерство за мир”.³ Процес планирања снага, који се непрекидно спроводи унутар Северноатлантског савеза, одражава се и на државе партнере, јер им омогућава развој остварљивих и одрживих способности. Наведене способности су државама партнерима неопходне за потребе сопствене безбедности и одбране, али и за ангажовање у операцијама Северноатлантског савеза. Партнерске државе, учешћем у Процесу планирања и прегледа, постављају себи захтеве у развоју потребних способности, које се достижу у Циљевима партнерства (енг. *Partnership Goals – PGs*). Достижање Циљева партнерства остварује се на обострану корист, националну и НАТО. Основни циљеви Процеса планирања и прегледа су:

- идентификација снага за операције Северноатлантског савеза,
- унапређење способности и интероперабилности,
- помоћ у реформи одбране и
- унапређење транспарентности.

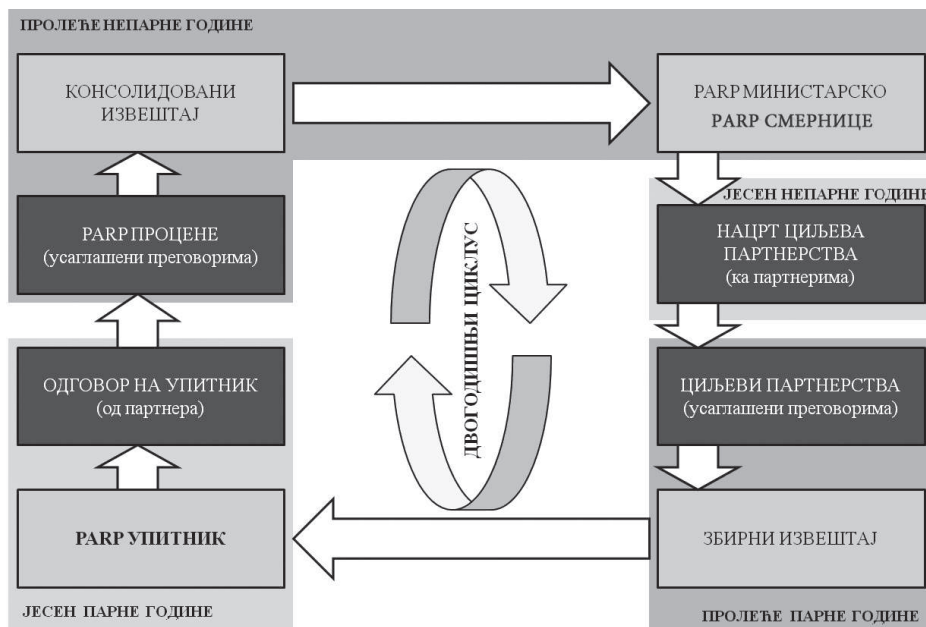
Слика 2. Циљеви Процеса планирања и прегледа

У својој основи Процес планирања и прегледа је двогодишњи циклус, који се састоји од четири фазе:

- 1. фаза, током јесени сваке парне године (нпр. октобар–децембар 2014. године), попуњавање Упитника PARP,
- 2. фаза, током пролећа сваке непарне године (нпр. јануар–мај 2015. године), израда Процене PARP, Консолидованог извештаја и Министарског упутства,
- 3. фаза, током јесени непарне године (нпр. октобар–децем-

³ Исто, стр. 68.

- бар 2015. године), израда пакета Циљева партнерства и достављање партнерима,
- 4. фаза, током пролећа сваке парне године (нпр. јануар–мај 2016. године), билатерално усаглашавање Циљева партнерства и израда Збирног извештаја о циљевима партнерства⁴.

Слика 3. Фазе и елементи Процеса планирања и прегледа

Процес планирања и прегледа садржи билатералне и мултилатералне елементе. У оквиру билатералних елемената државе партнери, у двогодишњем интервалу, достављају Северноатлантском савезу податке о политици одбране, државној политици према сарадњи, плановима финансија у домену одбране, плановима за учешће у мултинационалним операцијама и слично. Билатерални елементи огледају се у попуњавању Упитника Процеса планирања и прегледа (енг. *PARP Survey*), који у највећој мери одражава Упитник за планирање одбране Северноатлантског савеза, и усаглашавању текста Процене планирања и прегледа (енг. *PARP Assessment*). Мултилатерални елементи огледају се у заједничком ус-

⁴ Исто, стр. 70.

вајању Консолидованог извештаја између Северноатлантског савеза и држава које учествују у Процесу планирања и прегледа. Консолидовани извештај обједињује сажетке свих усаглашених процена планирања и прегледа, на основу кога се Министарске смернице Процеса планирања и прегледа (енг. *PARP Ministerial Guidance*) које се усвајају на заседању Северноатлантског савета.

КОНЦЕПТ ОПЕРАТИВНИХ СПОСОБНОСТИ (ОСС)

Концепт оперативних способности (енг. *Operational Capabilities Concept – OCC*) представља механизам Партнерства за мир који омогућава државама партнерима и Северноатлантском савезу да оцењују квалитет оперативних способности оних јединица које одреди држава партнер.⁵ У основи, Концепт оперативних способности је четворогодишњи процес који се састоји од обуке, образовања, вежби и оцењивања. Концепт је покренут 1999. године на самиту Северноатлантског савеза у Вашингтону, са следећим циљевима:

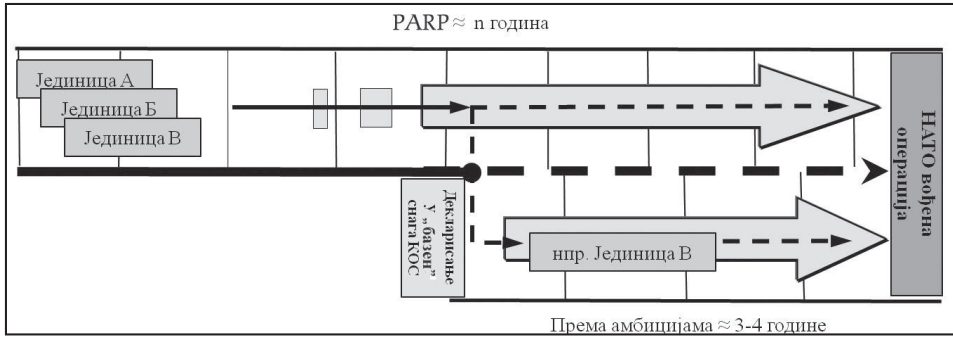
- унапређење способности снага партнерских држава за заједничко ангажовање у операцијама под вођством Северноатлантског савеза и
- обезбеђење повећања флексибилности и способности за заједничко ангажовање „пакета” војних снага у будућим операцијама.

Концепт оперативних способности не представља програм обуке, већ процес евалуације и извештавања о снагама и јединицама које су декларисане у „базен” снага Концепта оперативних способности. За успешно спровођење Концепта оперативних способности неопходно је одредити одговарајуће јединице, које ће бити евалуиране (оцењивање), и реализовати обуку одређеног броја лица која ће се ангажовати у улози евалуатора (оцењивача). Обука лица за ангажовање у улози евалуатора реализује се у складу са захтевима интероперабилности.

Применом Концепта оперативних способности омогућава се повећање квалитета и верификација свих војних снага и способности партнера које су потенцијално расположиве за операције Северноатлантског савеза или за НАТО снаге за одговор (енг. *NATO Response Force – NRF*), а које су пријављене кроз Процес планирања и прегледа. Тиме се унапређују војне способности државе партнера и

⁵ Исто, стр.71.

допуњавају се процене које се израђују у оквиру Процеса планирања и прегледа. Концепт оперативних способности, на одређени начин, представља спону између активности Партнерства за мир и процеса генерисања снага у Северноатлантском савезу.

Слика 4. Однос Процеса планирања и прегледа и Концепта оперативних способности

Процес планирања и прегледа и Концепт оперативних способности, евалуација и извештавање, представљају комплементарне механизме за припрему јединице и одређених надлежних структура за евалуације.⁶ Не постоји значајна разлика између Процеса планирања и прегледа и Концепта оперативних способности у погледу способности, обуке, персонала и опреме за партнере, али постоји разлика у односу на процес интероперабилности и мерења способности. Снаге декларисане у оквиру Процеса планирања и прегледа процењују се на националном нивоу, на основу сопствене методологије, јер Процес планирања и прегледа представља основни механизам процеса трансформације оружаних снага и припрема војну организацију за евалуације. Јединице декларисане у „базен“ снага Концепта оперативних способности обучавају се на националном нивоу, прати их Северноатлантски савез и оцењују се у складу са методологијом Концепта оперативних способности – евалуација и извештавање. Концепт оперативних способности обезбеђује јединице вишег нивоа интероперабилности и способности на оперативном и тактичком нивоу за операције Северноатлантског савеза, а у оквиру средњорочног процеса у трајању од три до четири године.

Учешће у Концепту омогућава партнерским државама да искористе одговарајуће активности Концепта оперативних способности као основу,

⁶ НАТО, OCC E&F Handbook Version 2.0, 2011, стр. I-6.

која пружа јасан оперативни фокус, за припрему јединица за операције у складу са најбољим светским приступима. Међу најважније предности учешћа у Концепту оперативних способности издвајају се:

- унапређење интероперабилности и способности – евалуирана јединица има могућност отклањања недостатака уочених током евалуације, а пре преласка на статус високе готовости или ангажовања у операцији;
- приступ вежбама Северноатлантског савеза – партнерским јединицама омогућава се приступ одређеним вежбама Северноатлантског савеза;
- приступ НАТО снагама за одговор или операцијама Северноатлантског савеза – након проласка евалуације нивоа 2 и одобрења Северноатлантског савета јединице декларисане у оквиру Концепта оперативних способности могу се ангажовати у НАТО снагама за одговор и НАТО вођеним операцијама;
- допринос Концепту партнерских штабних елемената – партнерским државама пружа се могућност попуњавања одређених штабних позиција, које се односе на Концепт оперативних способности, у стратегијским и оперативним командама снага Северноатлантског савеза.

Концепт оперативних способности, евалуација и извештавање, реализује се на два нивоа. Сваки ниво састоји се од самоевалуације, коју извршава партнерска држава, и НАТО евалуације, коју реализује Северноатлантски савез. Партнерска држава одговорна је за реализацију свих активности које се односе на стварање потребних услова за извршење евалуације, без обзира на то да ли се ради о националној или НАТО евалуацији.

Ниво 1 евалуације односи се на интероперабилност.⁷ Евалуира се интероперабилност обуке, образовања, организације, структуре и опреме партнерских снага или јединица декларисаних у „базен” снага Концепта оперативних способности. Евалуације нивоа 1 флексибилније су по питању приступа оцењивању. Обим евалуације усаглашава се између партнерске државе и представника Северноатлантског савеза који се ангажују ради пружања подршке или извршења евалуације. Листе за проверу у оквиру евалуације нивоа 1 засноване су на Листи задатака Северноатлантског савеза (енг. *NATO Task List – NTL*). Сваки задатак, подзадатак и елемент се оцењују, при чему оцене

⁷ Исто, стр. 1-8.

могу бити: интероперабилан, делимично интероперабилан и није интероперабилан. Задаци који се не могу оценити означавају се са „није евалуиран”, а ради дефинисања њиховог статуса.

Ниво 2 евалуације усредсређује се на војне способности.⁸ Евалуира се војна способност и могућност извршења мисије партнерске јединице. Евалуација нивоа 2, у највећој могућој мери, одражава процес евалуације који користи Северноатлантски савез ради вредновања способности својих декларисаних снага. На овом нивоу евалуације поштује се јасно дефинисан формат и обим евалуације коју одређују представници Северноатлантског савеза, који се ангажују ради помоћи, праћења и извршења евалуације. Листе за проверу у оквиру евалуације нивоа 2 засноване су на одговарајућим стандардима Савезничких снага (енг. *Allied Force Standards – AFS*). Евалуација нивоа 2 завршава се оцењивањем јединице у односу на извршење постављеног задатка.

Политика која се односи на јединице декларисане у „базен” снага Концепта оперативних способности обухвата следеће битне елементе:

- очекивање – очекује се да партнерска јединица изврши четири евалуације с циљем повећања интероперабилности и способности за ангажовање у операцијама Северноатлантског савеза; искуснијим партнерским државама може се дозволити и евалуација јединица по скраћеном поступку;
- редослед активности – партнерска држава може захтевати извршење неколико самоевалуација пре достављања захтева за НАТО евалуацијом;
- евалуација – партнерске државе одлучују о врсти и нивоу евалуације, али НАТО евалуације могу бити извршене тек након успешно извршене самоевалуације и уз одобрење Врховне команде савезничких снага у Европи (енг. *SHAPE*);
- валидност – резултати евалуације валидни су за одређену врсту декларисане јединице у „базену” снага Концепта оперативних способности; формирање јединице вишег нивоа (нпр. батаљон) од неколико јединица нижег нивоа (нпр. чете) које су савладале процес евалуације захтева пролазак нове јединице кроз комплетан процес евалуације;
- слична способност – на захтев партнерске државе нова декларисана јединица може директно да приступи евалуацији нивоа 2, уколико је партнерска јединица сличног типа или

⁸ Исто

- способности успешно савладала НАТО евалуацију нивоа 1;
- скраћени поступак – искуснијим партнерским државама Врховна команда савезничких снага у Европи може одобрити евалуацију јединица по скраћеном поступку;
 - јачина јединице – јединице планиране за евалуацију нивоа 2 морају бити у складу са захтевима наведеним у „Ознакама способности и исказима способности” (енг. *Capability Codes and Capability Statements*) Северноатлантског савеза;
 - одржавање статуса – јединице декларисане у „базен” снага Концепта оперативних способности требало би да се евалуирају сваке треће године ради задржавања достигнутог статуса;
 - учешће у операцији – партнерска држава може захтевати продужење важности достигнутог статуса уколико је јединица током периода од завршетка евалуације, тј. три године, учествовала у операцији Северноатлантског савеза.

Слика 5. Концепт оперативних способности – преглед структуре и захтева

У начелу, потребно је три до четири године за достизање жељених циљева након декларисања јединице у „базен” снага Концепта оперативних способности. Наведени временски оквир зависи од низа фактора, попут: нивоа амбиције партнерске државе, националних

достигнућа, способности којима се подржава Концепт оперативних способности, обезбеђења финансијских средстава на националном нивоу, обуке евалуатора, понуда за организовање различитих активности и слично.

ИСКУСТВА У ПРИМЕНИ ПРИМАРНИХ МЕХАНИЗАМА САРАДЊЕ У ОКВИРУ ПРОГРАМА „ПАРТНЕРСТВО ЗА МИР”

Република Србија, у складу са својим одбрамбеним интересима, опредељена је да заједнички са другим државама доприноси јачању глобалне, регионалне и националне безбедности.⁹ Наведени допринос огледа се у успостављању и одржавању сарадње и партнерства са међународним безбедносним организацијама и институцијама, као и у учешћу у мултинационалним операцијама. Од посебног значаја је становиште да је остваривање и унапређење одбрамбених интереса Републике Србије трајан и непрекидан процес који спроводе сви субјекти одбране, а међу њима и Војска Србије.

Постојећим стратегијско-доктринарним документима дефинисана је намена Војске Србије, а у складу са наменом одговарајуће мисије и задаци. Ради извршења додељених мисија и задатака приоритет Војске Србије је достизање адекватних капацитета и способности. Потребне способности могу се развијати самостално или сарадњом са партнерским државама и организацијама. Програм „Партнерство за мир” са својим механизмима сарадње пружа добру основу за развој одређених капацитета и способности чији је развој на националном нивоу отежан.

Доктрином Војске Србије дефинисано је седам оперативних способности које се развијају кроз чиниоце развоја способности. Ти чиниоци су: доктрина, обука, организација, наоружање и војна опрема, кадрови, образовање, инфраструктура и интероперабилност. Са становишта ангажовања Војске Србије из домена сарадње и партнерства са међународним организацијама и партнерским државама, као и учешћа у мултинационалним операцијама, интероперабилност је најважнији чинилац развоја способности. Дугорочним планом развоја система одбране, који је усвојила Народна скупштина Републике Србије 2011. године, наводи се да интероперабилност представља једно од начела функционисања система одбране и организовања

⁹ Стратегијски преглед одбране, април 2015. године, стр. 13

Војске Србије. У домену изградње интероперабилности дефинисано је да ће се Војска Србије значајније ангажовати у мултинационалним операцијама, и спремна је да пружи свој допринос у виду одређених снага за обуку и вежбе и операције реаговања на кризе под вођством НАТО-а када оне имају мандат УН.¹⁰

Узимајући у обзир наведене чињенице Војска Србије је, од приступања Републике Србије Партнерству за мир, направила велики напредак у области сарадње и партнерства са међународним организацијама и партнерским државама и повећала број припадника који се ангажују у мултинационалним операцијама. Почетак сарадње обележио је велики ентузијазам обе стране. Током година, услед економске кризе и обостраног смањења издвајања за одбрану, као и одређених геополитичких промена, интензитет сарадње се у мањој мери смањио. Досадашњу сарадњу карактерисала су, првенствено, позитивна али и део негативних искустава.

Војска Србије и Процес планирања и прегледа

Од почетка учешћа у Процесу планирања и прегледа Министарство одбране и Војска Србије прошли су кроз три циклуса Процеса планирања и прегледа. Први циклус PАРР завршен је 2008, други 2010, а трећи тек 2013. године. До одступања у односу на претходно представљени календар PАРР у последњем циклусу дошло је због противљења једне од чланица НАТО-а садржају текста Процене PАРР 2012. за Републику Србију. У оквиру досадашње сарадње представници НАТО-а предлагали су, на основу Презентационог документа, Процене PАРР, Мапе пута, Пленарних састанака Групе Србија–НАТО и амбиција Републике Србије, сет Циљева партнерства, који би били од користи Републици Србији, али и НАТО-у.

Ради достизања интероперабилности са оружаним снагама партнерских земаља, а на основу усвојене PАРР процене, током 2009. године декларисане су одређене јединице Војске Србије за учешће у мултинационалним операцијама:

- моторизована пешадијска чета – 180 припадника,
- вод војне полиције – 46 припадника и
- вод АБХО – 40 припадника.

Тренутно Министарство одбране и Војска Србије имплементи-

¹⁰ *Дугорочни план развоја система одбране*, 2011. година, стр. 36.

рају 41 циљ партнерства, од којих је у надлежности Министарства одбране, а 29 у надлежности Војске Србије. Циљеви партнерства у надлежности Војске Србије подељени су у три групе: 11 општих (енг. *General – G*), 12 копнених (енг. *Land – L*) и шест ваздухопловних (енг. *Air – A*). Општи циљеви партнерства намењени су развоју општих капацитета и способности Војске, копнени су намењени развоју способности из домена копнених снага, а ваздухопловни за развој способности из домена ваздухопловних снага. Посебно су значајна два копнена Циља партнерства, и то „Допринос у виду борбене јединице” и „Допринос у виду јединице за борбену подршку”, а који се односе на јединице декларисане кроз PARP за учешће у мултинационалним операцијама.

У претходном периоду достигнут је део Циљева партнерства, док је делу додељен трајан карактер ради одржавања достигнутих способности. Од посебног значаја је чињеница да је један број циљева директно или индиректно усмерен на развој потребних способности јединица декларисаних у оквиру Концепта оперативних способности, или јединица које су планиране за ангажовање у мултинационалним операцијама. Узимајући у обзир Циљеве партнерства чија је имплементација у току, Војска Србије стекла је полазну основу за развој одређених способности које многе савремене оружане снаге страних земаља сматрају приоритетним. Неке од тих способности су: одбрана од напада из информатичког простора (енг. *Cyber Defence*), супротстављање импровизованим експлозивним направама (енг. *Countering Improvised Explosive Device – CIED*), уклањање неексплодираних убојних и минско-експлозивних средстава (енг. *Explosive Ordnance Disposal – EOD*), обука копнених и ваздухопловних снага и слично.

Досадашње искуство у имплементацији Циљева партнерства указало је на одређене изазове и потешкоће. Они су се првенствено огледали у дефинисању области сарадње, одређивању активности које су неопходне за имплементацију појединачних Циљева партнерства, обезбеђење потребних финансијских ресурса, расположивом времену и доступности неопходних стандардизацијских докумената и публикација НАТО. У почетном периоду сарадње био је евидентан недостатак искуства по питању дефинисања жељених области и активности које доприносе имплементацији одређеног Циља партнерства, а тиме и достизање жељене (потребне) способности. Значајан утицај на брзину и степен имплементације Циљева партнерства има и економска криза, која је довела до смањења издвајања финансијских

средстава за потребе одбране у Републици Србије и већини држава чланица НАТО-а. На тај начин смањен је број активности које се реализују у процесу имплементације Циљева партнерства и успорена је набавка одговарајуће опреме која задовољава стандарде НАТО-а.

Војска Србије и Концепт оперативних способности

Почев од 2009. године Војска Србије се путем различитих активности активно укључује у Концепт оперативних способности. Током 2010. године на нивоу Министарства одбране и Војске Србије донета је одлука о приступању Концепту оперативних способности. Исте године прихваћена је посета експертског тима НАТО-а и донето је Упутство о приступању Концепту оперативних способности. У складу са одлуком о декларисању јединица кроз Процес планирања и прегледа, 2011. године декларисане су исте јединице и у „базен” снага Концепта оперативних способности.

Наведене јединице су од 2011. до 2014. године реализовале периоде интензивне обуке (два–три месеца по календарској години), на којима су се обучавале у складу са Програмом обуке за рад и извршавање задатака у мултинационалним операцијама. Током наведеног периода јединице су учествовале и на вежбама у иностранству, где су показале висок ниво обучености и спремности за извршавање задатака у мултинационалним операцијама подршке миру и операцијама одговора на кризу. Током сваке године извршена је по једна евалуација декларисаних јединица, и то:

- 2011. године – самоевалуација нивоа 1,
- 2012. године – НАТО евалуација нивоа 1,
- 2013. године – самоевалуација нивоа 2,
- 2014. године – НАТО евалуација нивоа 2.

Као најважнија достигнућа ангажовања Војске Србије у оквиру Концепта оперативних способности могу се истаћи:

- успешна реализација свих евалуација у току четворогодишњег циклуса, при чему су декларисане јединице на НАТО евалуацији нивоа 2 добиле оцену „борбено спремне”;
- стицање сертификата о способности декларисаних јединица који важе до 2017. године;
- достизање капацитета за самосталну евалуацију декларисаних јединица на сваком нивоу, а који се огледају у расположи-

ности већег броја сертифицираних евалуатора за евалуације нивоа 1 (интероперабилност), сертифицираних евалуатора за евалуације нивоа 2 (борбена готовост) и сертифицираних руковоаца базе података евалуаторског софтвера;

- отварање штабне позиције за Концепт оперативних способности у Команди здружених снага НАТО-а у Напуљу за једног официра Војске Србије;
- реализација курсева обуке за евалуаторе према Концепту оперативних способности;
- реализација Годишње конференције Концепта оперативних способности октобра 2014. године у Београду.

Приступањем Концепту оперативних способности Војска Србије стекла је одређене користи које се огледају у директној изградњи војних способности, повећању узајамног поверења са партнерима и унапређења националне безбедности. Учешћем у Концепту оперативних способности Република Србија је добила приступ НАТО процедурама и стандардима који су већ тестирани и доказани, и као такви представљају једино мерило достигнутог степена интероперабилности. Одређени стандарди имплементирани су у Војску Србије, а познавање енглеског језика кључног персонала Војске Србије укљученог у састав декларисаних јединица подигнуто је на виши ниво. Преко Концепта оперативних способности Република Србија добила је и знатну новчану и материјалну помоћ од партнерских земаља у домену образовања, обуке, вежби и опремању декларисаних јединица.

Уз позитивна искуства било је и одређених изазова током досадашњег учешћа Војске Србије у Концепту оперативних способности. Они су се огледали у проблемима везаним за дефинисање одговарајуће организацијско-формацијске структуре декларисаних јединица, њиховом опремању и у степењу познавања енглеског језика кључног персонала. С обзиром на то да јединице које се декларишу у „базен” снага Концепта оперативних способности морају да задовоље услове дефинисане НАТО документом „Ознаке способности и искази способности”, било је неопходно извршити одређене промене у њиховој организацијско-формацијској структури. Због одређених захтева у домену логистичке одрживости снага и способности делотворног ангажовања снага декларисане јединице састављене су од више јединица, те су због тога привременог састава, и као такве немају аналога у осталим јединицама Војске Србије. Тренутном органи-

зацијом Војске Србије батаљон је најнижа самостална одржива јединица, а Република Србија декларисала је јединице ранга чете и вода које нису предвиђене да буду самостално одрживе. Рестриктивна буџетска политика довела је до смањених финансијских издвајања за потребе одбране, што је онемогућило и завршетак опремања декларисаних јединица пре реализације НАТО евалуације нивоа 2. Процес њиховог опремања је у току, а очекује се да буде завршен току ове или наредне године. Проблем познавања енглеског језика на одређеном нивоу делимично је превазиђен организацијом и реализацијом интензивних курсева енглеског језика, као и ангажовањем декларисаних јединица у операцијама Уједињених нација.

БУДУЋЕ УЧЕШЋЕ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

У складу са смерницама стратегијско-доктринарних докумената и истакнутим намерама Републике Србије о успостављању и одржавању односа са партнерским државама и међународним организацијама, Војска Србије наставиће своје ангажовање у различитим механизмима сарадње, с тежиштем на сарадњи у Партнерству за мир. Обим и интензитет сарадње првенствено ће зависити од нивоа амбиција Републике Србије у домену глобалне и регионалне безбедности, али и од геополитичких дешавања на глобалном нивоу, које ће се одразити на спољнополитичку позицију Републике Србије. Однос Републике Србије према многобројним сложеним глобалним, и регионалним, геополитичким питањима у највећој мери утиче на политичко-дипломатску, економску и војну димензију сарадње са другим државама и организацијама.

На основу постојећих искустава у домену сарадњу у оквиру Процеса планирања и прегледа, закључено је да је неопходан активнији приступ Републике Србије приликом дефинисања будућих Циљева партнерства. С обзиром на то да се у Војсци Србије примењује процес развоја заснованог на способностима, постоји могућност да се одређене способности, претходно идентификоване као недостајуће током наведеног процеса, достигну у сарадњи са партнерским државама и организацијама. Тиме би се неопходне способности достигле у краћем периоду и уз знатно мање потешкоћа јер би се њихово достизање базирало на искуствима, или помоћи, партнерских држава.

Снимко: Даримир Банда

У складу са календаром Процеса планирања и развоја, почетком 2016. године очекује се предлог новог сета Циљева партнерства. Након пријема предлога уследио би период усаглашавања мишљења између Министарства одбране и Војске Србије, а потом и усаглашавање на билатералном нивоу између Републике Србије и Северноатлантског савеза. Усвајање новог сета Циљева партнерства планирано је за прву половину 2016. године. Намера Републике Србије је да се уз нови сет Циљева партнерства усвоје и одређени Циљеви партнерства који би омогућили развој способности које су, током процеса развоја заснованог на способностима, идентификоване као недостајуће. Основна замисао састоји се у достизању способности које знатно унапређују опште способности Војске Србије за извођење различитих операција, а уједно су и од великог значаја за ангажовање јединица Војске Србије у мултинационалним операцијама.

Ангажовање специфичних способности у мултинационалним операцијама, првенствено, повећава „видљивост” тих снага у операцији и уједно посредно утиче на значај улоге Републике Србије у домену учешћа у изградњи стабилности на глобалном и регионалном нивоу.

Са становишта савремених мултинационалних операција много већу важност има ангажовање специфичних способности од бројности националних контингената. Тиме се знатно доприноси побољшању спољнополитичке позиције Републике Србије, што је уједно и један од циљева учешћа у мултинационалним операцијама.

Након успешног завршетка евалуације декларисаних јединица (моторизована пешадијска чета, вод ВП и вод АБХО) донета је одлука о наставку учешћа Републике Србије у Концепту оперативних способности. Због тога је одлучено да се у наредном циклусу Концепта оперативних способности декларише инжињеријска чета опште подршке. Планирано је да се инжињеријска чета опште подршке декларише у „базен” снага Концепта оперативних способности до краја 2015. године, а планиране евалуације првог и другог нивоа да се реализују од 2016. до 2019. године. Декларисањем инжињеријске чете опште подршке приступило би се унапређењу постојећих инжињеријских способности, што би допринело унапређењу укупних способности Војске Србије, али и разноврсности јединица које се могу ангажовати у мултинационалним операцијама.

Од посебног значаја за даље учешће Републике Србије у Концепту оперативних способности је предстојећа ревизија Концепта. Ревизија Концепта оперативних способности је последица научених лекција и примена Концепта током сарадње Северноатлантског савеза са партнерским државама. На основу постојећих информација, почетак имплементације новог Концепта оперативних способности очекује се 2017. године. Уместо досадашње четири евалуације у новом Концепту биће две евалуације. Сертификат који се издаје јединицама након завршетка НАТО евалуације нивоа 2 (NEL-2) важиће пет уместо три године, али поновна сертификација неће бити дозвољена свим партнерским државама. Могућност поновне сертификације биће отворена само за јединице које се планирају за ангажовање у текућим, или будућим, операцијама Северноатлантског савеза или у саставу НАТО снага за одговор.

Наведене промене у Концепту оперативних способности првенствено су усмерене на решавање проблема у делу обезбеђења потребних снага за ангажовање у операцијама НАТО-а и у саставу НАТО снага за одговор. Услед економске кризе и смањења издвајања за потребе одбране, а тиме и смањења бројности оружаних снага НАТО-а, и постојеће кризе на истоку Европе, очекује се да партнерске државе, које су декларисале јединице у „базен” снага Концепта оперативних

способности, сопственим снагама надоместе недостајуће капацитете НАТО-а. С обзиром на то да то у претходним годинама, у највећем делу, није био случај, настала је потреба за ревизијом Концепта. Спремност за учешће у операцијама НАТО-а и НАТО снагама за одговор директно ће утицати на обим и интензитет сарадње партнерских држава, уједно и Републике Србије, са НАТО-ом.

Закључак

Од приступања Републике Србије Програму „Партнерство за мир” остварен је велики напредак у домену успостављања и развоја сарадње са партнерским државама и међународним организацијама. Војска Србије имала је знатног удела у том процесу, и у будућности ће њено ангажовање бити засновано на спољнополитичким амбицијама Републике Србије и у оквиру постојећих стратегијско-доктринарних докумената. Тиме ће се првенствено допринети унапређењу међународног положаја Републике Србије, и уједно позитивно утицати на глобалну и регионалну безбедност.

Учешћем у примарним механизмима Партнерства за мир остварена је знатна корист у делу прикупљања искустава страних оружаних снага у планирању и извођењу операција, развијане су и унапређиване способности Војске, обезбеђен је приступ различитим стандардизацијским документима и омогућено је учешће јединица Војске Србије у различитим облицима међународне војне сарадње. Прикупљена су искуства која су омогућила досадашње успешно ангажовање у мултинационалним операцијама. Изграђени су и капацитети који омогућавају евалуацију (оцењивање) јединица у складу са најбољом „праксом” и стандардима најсавременијих оружаних снага страних земаља.

Током сарадње у оквиру механизма Партнерства за мир идентификовани су и одређени изазови и потешкоће. С обзиром на то да је Војска Србије започела своју трансформацију у периоду када је Република Србија приступила Партнерству за мир, изазови су били очекивани. У току сарадње прикупљена су знатна искуства, сопствена и партнерских држава, која стварају потребну основу за делотворније и ефективније деловање у постојећим механизмима сарадње.

Узимајући у обзир постојеће кризе у ширем окружењу Републике Србије, може се очекивати да ће оне знатно утицати на даљу сарадњу у Партнерству за мир. У свим иницијативама Северноатлантског саве-

за, покренутим у последњих неколико година, наводи се да ће партнерске државе које учествују у операцијама НАТО-а, или ангажују своје снаге у НАТО снагама за одговор, имати приступ напреднијим облицима сарадње. За очекивати је да ће се такав приступ применити и у односима са Републиком Србијом. Ниво амбиција, на глобалном и регионалном нивоу, и интереси Републике Србије биће пресудни у дефинисању обима и интензитета будуће сарадње са НАТО-ом у оквиру Партнерства за мир.

Литература

1. Доктрина Војске Србије, ГШ ВС, 2010.
2. Дугорочни план развоја система одбране, МО РС, 2011.
3. Стратегијски преглед одбране, МО РС, април 2015.
4. Водич кроз Партнерство за мир, друго допуњено издање, ISAC фонд, 2008.
5. OCC E&F Handbook Version 2.0, NATO, јул 2011.

Снимки: Міра Шведь